

23 noyabr 2016-cı il

IV Yuxu Əbülfəz Elçibəy

Ramiq Muxtar 1942-ci ildə Naxçıvan şəhərində ziyalı ailəsində anadan olub. 11 yaşından yaradıcılıqla məşğul olan Ramiq Muxtar 1980-ci ildən şair-dramaturq kimi Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 7 dram əsəri Bakı, İrəvan, Naxçıvan, Qazax, Ağdam Dövlət Dram Teatrlarında tamaşaya qoyulmuş, sözlərinə 120-dən artıq mahnı bəstələnmişdir. "Şeyx Sənan", "Ölüm tanqosu" və "Balet liberretoları"nın müəllifidir. O, respublikada hərbi-vətənpərvərlik mövzusunda keçirilən müsabiqədə 8 dəfə 1-ci mükafata layiq görülmüşdür. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin şəxsi tapşırığı ilə "Dünya Azərbaycanlılarının Birlik Nəğməsi"ni bəstəkar Nəriman Məmmədovla birlikdə yazmışdır. Həmçinin, Azərbaycan jurnalistlərinin himnini bəstəkar Eldar Mansurovla birlikdə yazmışdır. Ramiq Muxtarın əsərlərinin birinci cildi çap olunmuş, ikinci cild isə hazırda mətbəədə nəşrə hazırlanır. Yeni yazdığı "Mənim oyaq yuxularım" povestini ikinci cildə daxil etmişdir. O, Gürcüstan Respublikasının Ali "Şərəf" ordeninə layiq görülmüş, Rəsul Rza adına Beynəlxalq Mükafatın sahibidir. Prezident Təqəddüsdür, 2 övladı hərbi-zabit müharibə veteranıdır. 1993-cü ilin martından YAP-ın üzvüdür.

RAMIQ MUXTAR

Bu gün yuxuma atamla yanğınsöndürən geyimli, başında dəbilqəli papaq bir kişi gəlmişdi. Mən onu gören kimi tanıdım. Bu adam 1988-ci ildə mənim başımı belaya salan Əbülfəz Elçibəy idi. Mən onunla küssüldü olduğum üçün üzümü yana çevirib, atama dedim ki, o, nə üzle mənim görüşümə gəlib. Mən onunla salamımı çəxdən kəşmişəm. Mənim bu sözümdən Əbülfəz Elçibəy ürəkənib, astadan dilləndi:

- Mən üzr istəyib, bərişığa gəlmişəm. Dedim: Əbülfəz, 1987-ci ilin dekabr ayında rəhmətlik Xəlil Rza Ulutürk mənə zəng edib bildirdi ki, bu gün Əbülfəz adlı bir nəfər sənin yanına gələcək. O, Dövlət Universitetinin müəllimidir. İmkan daxilində ona kömək et. Həmin gün sən Əbülfəz Elçibəy yanında Hatəmi, Fəad Ağayev, Nəmet Pənahlı və Bəxtiyar Tuncay mənim işlədiyim dəmir yol klubuna gəldiniz. Mən səni gören kimi tanıdım. Rəhmətlik dostum Şövqə Novruzova bir süfrə arxasında oturmağımız yadıma düşdü. "Mən sizə nə kömək edə bilərəm" deyərək mənə soruşdu. Sən isə Dövlət Universitetinin tələbələri üçün elmi-etnoqrafik məşğələlər keçirmək istədiyini bildirdin. Onların milli adət-ənənələrini, mədəniyyətimizi, tarixi keçmişimizi dərinləndirmək üçün "Oğuz" adlı təşkilatın yaratmağını və bu məqsədlə mənim klubundan istifadə etməyi xahiş etdin. Mən klubun 140 nəfərlik zalını sənin sərəncamına verdim. Həftədə 3 gün "Oğuz" adı ilə məşğələlər davam etdi. Bir gün klubun bədii rəhbəri (hazırda populyar bəstəkar olan Elçin İmanov) mənə yaxınlaşdı soruşdu: "Ramiq müəllim, sən bilirsən ki, bu etnoqrafik məşğələlərdə nə söhbətlər gedir? Dedim, nə söhbətlər ola bilər? Dedi: sif anti-sovet təbliğatı aparılır.

Mən növbəti məşğələdə gəlib arxa sırada oturdum. Bu vaxt cavan bir oğlana Əbülfəz söz verdi. Həmin oğlana 22-23 yaşları olardı. O, sözlərinə belə başladı. "Ay tələbələr, biz azərbaycanlılar nə vaxta kimi sovet imperiyasının qulu olacağıq? Varımız-dövlətimiz Şimal səmtinə axmaqla biz yerli camaat kasıblıq həyatı keçiririk. Onlar bizi məcbur edirlər ki, uşaqlarınızı rus məktəbinə qoyun. Gündə bir Azərbaycan məktəbi bağlanır. Sovet buxovu xalqımızı məhv aparır. Xalq ayağa qalxmaldır. Cənubi Azərbaycanla birləşib, vahid Azərbaycan yaratmalıyıq". Gənclər bu cavan oğlana çıxışını alqışladılar. Mən yerimdən qalxıb Əbülfəz müəllimə dedim:

- Əbülfəz müəllim, bu cavan oğlan kimdir?
- Dedi: bu cavan oğlan Leytenant Şmidt zavodunun fəhləsidir, adı da Nəmetdir. Özü də bizim Naxçıvan zonasındadır. Dedim: bu gənc fəhlə deyir ki, bizi məcbur edirlər ki, uşaqları rus məktəblərində oxutduraq. Birinci elə mən bu millətini ziyalı, şair-dramaturqu 3 övladımı öz əlimlə aparıb rus məktəbinə qoymuşam. Məqsədim o olub ki, övladlarım rus dilini mükəmməl bilməklə inkişaf edib uca kürsülərdə vəzifə sahibi olsunlar. Sovet İttifa-

qının hansı bir guşəsinə gedəndə, dil ucbatından əziyyət çəkməsinlər. Onsuz da uşaqlarımız ana dilimizi mükəmməl biləcəklər. Bir də ki, düşmənin dilini bilməklə mübarizə aparmaq daha asan olar. İkincisi belə milli məsələlərdə fəhlələr yox, ziyalılar qabağa düşməlidir. Biz fəhlələrə 1917-ci ildə söz verdik. Lakin indiyədək zülməndən qurtara bilmirik. Nə isə mənim çıxışından sonra Əbülfəz yekun çıxışı edib, məsələni bitirdi. Sonra mənim kabinetimdə oturub, adama yüz-yüz araş vura-vura söhbəti davam etdirdik. Əbülfəz mənə xahiş etdi ki, o gənc fəhlə qarının yanında dayanıb. Onu çağır içəri, qəlbini al. O, bu gün çox pərt oldu. Mən Nəmeti içəri çağırıb onunla xoş danışdım. Bildirdi ki, onun oxuduğu çıxışı Əbülfəz Elçibəy özü yazıb. Əbülfəz mənə dedi ki, Ramiq müəllim, mən bu gənc fəhləni ona görə qabağa verirəm ki, bu hökuməti fəhlə qurub və bu gün də özü peşman olub.

Bir neçə gündən sonra mənim iş otağıma zəng olundu. Telefonda danışan Azərbaycan "KQB"-sinin humanitar məsələlər üzrə kuratoru Eldəniz Əliyev idi. Soruşdu ki, Ramiq, sən nə vaxtdan Bakıya köçmüşsən? Dedim, 2 aya yaxındır. Dedi: qaradaş, başını etəyinə qoymusan? Klubda anti-sovet təşkilat yaratmısan? Dedim bu sözü kim deyir, yalan deyir. Biz gəncləri maarifləndirmək üçün etnoqrafik məşğələlərdə tarixi keçmişimizi başa salıb, onları sabahın ümidverici gəncliyinə çevirməsinə yollar açırıq. Bu sözü o, bərkəndə gülürdü.

- Onda xahiş edərdim gəl öz çıxışına qulaq as.

- Başa düşdüm ki, mən çıxış edən zaman kimse səsimi yazıb. Dedim: Eldəniz mən işin nə yerdə olduğunu başa düşdüm bu gündən məşğələləri dayandıraram. Polkovnik Eldəniz Əliyev mənə 3 yaş kiçik olsa da, Naxçıvanda bir məhlədə böyümüşük. İkimiz də baksəbol komandasının üzvü olmuşuq. Atasını İsrail əmi çox gözəl bir insan idi. Nə isə, bu belədən bir təhər sovuşduq. Əbülfəz müəllimə dedim ki, vəziyyət belədir. Özünü başqa yer axtarın. "KQB" artıq buranı nəzarətə götürüb. Az sonra Qorbaçovun diqtəsi ilə ermənilər Sumqayıtda hadisələr törətdilər. Bundan istifadə edən Moskvanın hüquq işçiləri Bakıda istintaq adı ilə Azərbaycan ziyalılarını sorğusuala tutdular. O cümlədən, mən də. Demək, hər gün mən işə getməmişdən qabaq Respublika Prokurorluğunda qeydiyyatdan keçməli idim. Çünki mənim şəhərdən çıxmağıma qadağa qoyulmuşdu. Mən ora gedən vaxt özümle partiya biletini və SSRİ Yazıçılar İttifaqının kitabçasını götürürdüm ki, həmin orqan işçiləri öz davranışlarında hədlərini aşmasınlar. Hər gün qabağıma xeyli foto-şəkillər töküüb, bu adamlar haqqında mənə məlumat toplayırdılar. Mən də onları yazıçı, şair, alim, əsl vətənpərvər kimi qələmə verməklə, günahsız olduqlarını bildirirdim. Düzü, hər gün ora gəlməyim mənə lap bezdirmişdi. Bu

arada dama üzrə qrossmeyster Vitali Qabrielyan mənə zəng vurub bildirdi ki, Polşada beynəlxalq turnir keçiriləcək. Getmək istəyirsənsə, səni də komandaya daxil edək. Fikirləşmədən dedim: Vitali, daxil edin. Mən dama üzrə 1976-cı ildən SSRİ idman ustası normasını ödədiyimə görə həmişə Azərbaycan yığma komandasının tərkibində bir çox şəhərlərdə yarışlarda iştirak etmişdim. Deməli, biz təyyarə ilə Moskvaya uçmalı, səhəri gün isə, "Belarusiya" vağzalından Varşavaya yola düşməli idik. Mən evdə dedim ki, kim mənə soruşsa, deyərsiz yas düşdüyünə görə Naxçıvana gedib. Mən şair dostum Rəfiq Zəkə ilə görüşüb ona dedim ki, mən bir günlüyünə Naxçıvana gedirəm, sən sabah saat 10-da get Respublika Prokurorluğuna və de ki, Ramiq Muxtar bir hadisə baş verdiyi üçün Naxçıvana gedib, sabah qayıdacaq. Mən onun dostuyam, gəldim ki, bunu sizə bildirim. Onlar isə Rəfiq Zəkəyə belə demişdilər. O nə vaxt bura gəlsə, onda sən də burdan azad olub gedərsən. Rəfiq məcbur qalıb Mərkəzi Komitədə kimesə zəng edib, vəziyyəti ona danışdı. Ondan sonra Rəfiqi evlərinə buraxırlar. Biz isə 10 gün yarışda olduq, komandamız 1-ci yer tutdu, pul mükafatı alıb Moskvaya qayıtdıq. Mən Vitali Qabrielyana dedim ki, siz uçun Bakıya. Mən Moskvada bir neçə gün qalmalı olacağam. Məqsədim isə vaxtilə Adlerdə "İzvestiya" sanatoriyasında tanış olduğum milliyətçə tatar olan Renatla görüşmək idi. Çünki onun qaradaş Moskvada "KQB"-də yüksək vəzifə sahibi idi. Moskva Olimpiadasında onun Ruzadakı bağında dəfələrlə qonaq olmuşdum. Xülasə, Renat İqorla mənə kabinetində görüşdü. Mən bütün əhvalatı ona danışdım və bizim "KQB"-çilərin hər gün mənə narahat etdiklərini bildirdim. O, mənə diqqətlə qulaq asdıqdan sonra, telefonun dəstəyini götürüb kimesə mənim adımı, fəhmliyimi yazdırdı və dedi ki, Ramiq mənim ən yaxın dostumdur. Mən Moskvadan Bakıya gələndən sonra həmin orqan işçiləri bir daha mənə prokurorluğa çağırmadılar. Dedim: Əbülfəz, indi gəlmisən mənimlə barışmağa. Necə oldu, sən prezident seçildikdən sonra mən Ramiq Muxtar bir dəfə də olsun sənin yadına düşmədim? Gədə-güdələri başına yığıb Çin səddinə qədər yürüş etməyindən danışanda, bəs bilmirdin ki, bu danışdığın cəfəngiyyət söhbətlər sonra öz başında çatlayacaq?

Əbülfəz Elçibəy bu suallarına heç bir cavab verə bilmədi. Dedim: Əbülfəz, mən qarını döyən adam deyiləm. Mən səndən haqqımı tələb edərdim. Çünki sən mənim başımı o vaxtlar zillətə salmışdın. Əgər yadımdadırsa, Hüseyn Cavidin heykəlinin açılışında mən sənin gənclik dostun Ənvər Əsgərov ilə sənin 3 metrliyində dayanmışdım. Ənvər Lenin qradan səni təbrik etməyə gəlmişdi. Sən isə bizim gözümü baxa-baxa tədbir qurtarıqdan sonra da heç bizimlə gəlib görüşmə-

din də. Sonra da, yanına belə çağırmadın. Sən Kələkidən qayıdıqdan sonra almanların keçmiş kilsəsində Vasif və Ceyhun Allahverdiyev qardaşlarının Heydər Əliyevə və Mustafa Kamal Atatürkün həsr etdikləri simfoniya-səslənirdi. Zəlin sağ tərəfində bütün müxalifət liderləri oturmuşdu. Sol tərəfində isə iqtidarı təmsil edən millət vəkili. Mən o konsertin təşkilatçısı və aparıcısı kimi fasilədə səninlə görüşdə dedim: "Əbülfəz, siyasət nərd oyunu deyil ki, zər nə verdi oynayasan. Siyasət şahmat oyunudur. Özü də həvəskarlar üçün yox, qrossmeyster oyunudur. Sənin isə ən böyük səhvinə ondan ibarət oldu ki, sən də Ayaz Mütəllibov yolunu tutub, Heydər Əliyevi öz yanında əyləşdirmədin. Onun ağıllı məsləhətlərinə qulaq asmaq istəmədin və ölkəni uçuruma, məhvə apardın. Sən Əbülfəz millətini, vətəninə sevən insansən və bunu bütün xalq bilir. Ancaq sən aparıcı, lokomotiv deyilsən. Tarixin yaddaşında Atatürk Türkiyənin, Heydər Əliyev isə Azərbaycanın dağılma prosesinin qarşısını alıb. Səni orta məktəbə direktor təyin etsəydilər, inanıram ki, o məktəbin nə qapı-pəncərəsi olacaqdı, nə də təlim-təربiyə işləri qaydasında olacaqdı. Ətrafında olan səviyyəsi insanlar kabinetində sənə hücum çəkib, təhqir edirdilər. Tapıqca ilə canlı efirə çıxıb, dava-dalaş salırdılar. Hələ sənə küllüqabi atanlar olmuşdu. Sən isə aciz öz yerində olmayan prezident kimi tarixə düşdün.

Bir hadisə bu günədək yadımdan çıxmır. Səhər-səhər oğlumu Bülbül adına Musiqi Məktəbinə qoyub qayıdan zaman gördüm Daxili İşlər Nazirliyinin qarşısında 100-dən artıq əsgər yaraqlı vəziyyətdə dayanıblar. Biri soruşdum ki, hansı cəbhəyə gedirsiniz? Dedi cəbhəyə yox, Naxçıvana gedirik. Bir adamı orada qandallayıb Bakıya gətirəcəyik. Mən o adamın kim olduğunu o dəqiqə başa düşdüm və iki əlimlə başıma bərk qapaz vurub, ağladım. Naxçıvan camaatı isə Bakıdan uçan təyyarəni heç hava limanına eməymə qoymadılar. Çünki xalq öz əsl liderinin arxasında ayıq-sayıq dayanmışdı. Biz Bakıda Əli Nağıyev, Ziya Bünyadov Fərəməz Maqsudov, Fikrət İsmayılov, Murtuz Ələsgərov, Zahid Qaralov, Ağabəy Əsgərov, Sirus, Qafar Əliyev, Səriyyə Əbülfəsova, Səlimə xanım, Əhliman Tağıyev və mən - Ramiq Muxtar Yeni Azərbaycan Partiyasını yaratmaqla çətin və məsuliyyətli təbliğatla məşğul idik. O vaxt bizim heç birimiz düşüncəmürdük ki, vaxt gələcək Heydər Əliyev Azərbaycanın Prezidenti olacaq, biz də onun ətrafına toplaşacağıq. Biz o partiyayı yaratmaqda məqsədimiz o idi ki, Heydər Əliyev Milli Məclisdə iştirak edəndə, bilsin ki, onun arxasında partiyasının 100 mindən artıq üzvü var. Ancaq mən səni bir cəhətinə görə bağışlayıram ki, gec də olsa, sən vətənin ağır günündə məcbur olub, Heydər Əliyevə zəng edərək, Onu Bakıya dəvət etdin. Bu sənin doğulduğun gündən ölümünə qədər ən müqəddəs iş oldu. Yoxsa bu böyük şəxsiyyət bir az da yubansa idi, Azərbaycan həm xarici, həm də daxili düşmənlər tərəfindən dağılıb məhv olacaqdı. Lakin bu günə qədər bir şey mənim üçün qaranlıq qalıb: bu fikrə öz istəyilə gəldin, yoxsa kimesə qulağına pıçıldadı? Onu özün bilirsən, bir də ki, Allahın. Deyirsən: "Vəziyyəti görüb, çox qorxuya düşdüm. Götür-qoy etmədən Heydər Əliyevi Bakıya çağırmağı qərara aldım". Dedim: Əbülfəz bəy, bu addımına görə səni bağışladım. Ancaq sənin iştirak etdiyini Milli Məclisin iclasında Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin sədri Tahir Kərimovun şouya bənzər bəyşirtisi hələ də qulaqlarımdan getmir. Bəzən evdə qanım qara olanda videonu açıb, o görüntülərə baxıb, əsəbilərimi sakitləşdirirəm. 1993-cü ilin may ayının 10-da Heydər Əliyevin ad gününü təbrik etmək üçün Naxçıvana gəldikən, sənin cəbhəçilərin biz səmşinləri 3 saat təyyarənin içində saxladılar. Məqsədləri də o idi ki, biz gedib həmin tədbirdə iştirak edə bilməyək. Lakin Ulu Öndər Heydər Əliyev səni Fəxri Xiyabanda basdırmaqla hər şeyin üstündən xətt çəkdi. Siz cəbhəçilər isə xalqımızın, vətənimizin bu xilaskarının ömrünü öz pis əməl və çıxışlarıyla qayçıladınız. Çünki Ulu Öndər Heydər Əliyevin bundan sonra da ən azı 20 il yaşamağa gücü çatardı. Çox təəssüflər.

(IV yuxu) Turqut Özal